

ПРАВНА ЛИЧНОСТ МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

INTERNATIONAL LEGAL PERSONALITY OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE INTERNATIONAL LAW

***Abstract:** In this paper, the author deals with issues of International Legal Personality of International Organizations, ie. Public International Organizations formed by states. Special emphasis is placed on the general definition of international personality and theoretical foundations of Legal Personality of International Organizations. The legal nature, factually status and constitutive elements of International Organizations are elaborated in detail on the basis of which it was concluded that the International Organizations represent a specific Legal Personality in the International Legal Order, and which possess the ability to take on their own behalf the rights and obligations in International Legal Relations, ie. in (Public) International Law.*

***Keywords:** legal personality, legal person, international organization, state, cooperation, international legal personality, international legal relationship, the constituent elements.*

***Анстракт:** У овом раду аутор се бави питањима међународноправног субјективитета међународних организација, тј. међународних јавних организација које су формиране од стране држава. Посебан акценат је стављен на општа одређења међународноправног субјективитета и теоријске основе субјективитета међународних организација. Правна природа, фактички статус и конститутивни елементи међународних организација су детаљно обрађени, на основу чега је изведен закључак да међународне организације представљају посебне правне личности у међународноправном поретку, а које посједују способности да у своје*

¹ Аутор је доцент из области међународног права. Контакт са аутором: m.savic@fpnbl.org

име преузимају права и обавезе у међународноправним односима, тј. у међународном (јавном) праву.

Кључне ријечи: правни субјективитет, правна личност, међународна организација, држава, кооперација, међународноправни субјективитет, међународноправни однос, конститутивни елементи.

1. ПРЕТХОДНО ОДРЕЂЕЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

Међународна организација² је посебан субјект међународног права који настаје на основу дјеловања држава и представља, за разлику од самита, или пак, *ad hoc* мисија, институционализован облик међудржавне сарадње. Сталност и тачно дефинисан правни основ, уз плуралитетно чланство и конституисане органе, разликује међународне организације од осталих (других) облика међудржавне сарадње или државне интеграције. Управо тај „институционализиран и трајнији облик сарадње њихових чланица у извршењу неких заједнички постављених циљева“ главна су карактеристика међународних организација.³ Како то истиче С. Аврамов, „међународне организације, у најширем смислу речи представљају формалне институционе облике међународних односа, засноване на добровољној основи.“⁴

Такође, у теорији међународног права постоји велики број дефиниција појма међународних организација, које се не разликују толико према свом значењу, колико према класификацији и врстама међународних организација које се према њима деривирају, о чему ће касније бити нешто више ријечи. Тако О. Рачић и В. Димитријевић

² Под појмом међународне организације подразумевамо међународне организације јавног карактера (у литератури још дефинисане као међувладине – *intergovernmental organizations*, међународне институције – *international institutions*, или само међународне организације – *international organizations* и сл.). Види Ј. Е. Alvarez, *International Organizations as Law-Makers*, Oxford 2005. М. Н. Shaw, *International Law*, VII Edition, Cambridge University Press, 2014. Б. Кривокапић, *Актуелни проблеми међународног права*, Београд, 2011. Најчешћи је случај да се под појмом међународне организације дефинишу организације које су створене од стране држава – организације јавноправног карактера, а за све друге (с циљем дистинкције) посебно се наглашава њихов карактер, нпр. да су невладине, приватне и сл.. У сваком случају, међународне организације створене од стране држава најпрецизније је дефинисати међународним јавним, или пак само међународним организацијама (као што ми то у овом раду чинимо). У погледу других, специфичних организација, у зависности од њихове правне природе, карактера, чланства, дјелатности итд., можемо користити термине као што су невладине, приватне, транснационалне, наднационалне организације и сл. Свакако, оне се разликују од међународних организација у погледу међународноправног субјективитета. У вези овога, шире в. Б. Кривокапић, *Актуелни проблеми међународног права*, Београд, 2011, 103

³Шире в. В. Ђ. Деган, *Међународно право*, Ријека, 2000, 413

⁴Шире в. С. Аврамов, *Тридесет година после Јалте*, Анали ПФ у Београду, V- VI 1974, 32

наглашавају да су „међународне организације вишестраним уговорима основани трајни облици институционализованог општења три или више држава, с посебним статусом и сталним органима...”⁵ Слиједом наведеног, можемо рећи да су међународне организације, прије свега, институционализован облик сарадње и организовања између (суверених) држава. Овај облик сарадње у формалноправном смислу има двије основне карактеристике. Прво, утврђен је оснивачким уговором и с друге стране, његов правни основ постојања представља општи правни акт, најчешће дефинисан као статут. Затим, ова институција функционише тако што у раду сталних органа са претходно утврђеном дјелатношћу, учествују (путем представника) државе чланице. На овај начин институционализована сарадња обједињује своје конститутивне елементе, на основу чега се може сматрати међународном организацијом која представља специфичну правну личност у међународном праву.

Међународне организације – поред држава као оригинарних субјеката међународног права – представљају други најзначајнији организациони облик друштва који посједује међународноправни субјективитет. Велики број писаца их дефинише као деривативне субјекте међународног права, јер су оне производ међусобне интеракције и воље држава које их, зарад остварења заједничких интереса и циљева, формирају међународним уговором јавног карактера.⁶

⁵О. Рачић - В. Димитријевић, Међународне организације, Београд, 1988, 17 Такође, међународну организацију можемо дефинисати као „...један облик институционализоване сарадње на међународном плану коју карактеришу следећи елементи: 1.) чланови су суверене државе (понегде се дозвољава и посебан придружени положај несuverеним јединкама), 2.) основа међународне организације је вишестрани међународни уговор, тј. статут који дефинише права и дужности и облике делатности, 3.) континуитет делатности који обезбеђују органи, без обзира да ли стално или периодично заседају, 4.) област делатности у којој међународна организација посебно утврђује задатке и овлашћења.“ Шире в. у Вилус - Царић - Шогоров, *Међународно привредно право*, Београд, 1989, 64

⁶ У теорији међународног права постоји више концепција према којим се дефинише међународноправни субјективитет уопште. Према теоријском концепту широко распрострањеном, општег признања – *Recognition Concept* државе се одређују као оригинарни субјекти међународног права, док други организми, ипак могу стећи међународноправни субјективитет, али под посебним условима и морају на посебан начин бити признати у међународноправном поретку. Ови организми (јединке, ентитети) се, према овој концепцији, често називају деривативни субјекти међународног права, што се посебно односи на међународне организације. Оне су деривативни – изведени субјекти, прво зато што су их државе створиле, што би значило да су оне дериват њихове воље, док самим чланством у организацијама оне им *implicit* дају признање и друго, формалноправно потврђење њихове међународноправне личности је извршено ступањем на снагу уговора о оснивању. Оне су на овај начин деривативни субјекти међународног права, јер су формиране вољом држава, а не непосредно вољом људи што је карактеристика држава које обједињују своје становништво са

Данас присутне, међународне организације феномен су модерног доба и можемо рећи да се развијају упоредо са развојем међународног живота уопште. Конкретно речено, њихов развој је одређен самом интернационализацијом друштвених односа у складу са прихватањем суверене независности и једнакости између држава што је условило и развој све веће координације између тако (међусобно) признатих држава у међународном праву почетком XIX вијека. Доцније се јавила потреба за интензивирањем те координације – посебно због свјетских ратова и њихових посљедица – и то, прије свега са нагласком на безбједносне аспекте односа између држава. Развој модерне националне државе и успостављање међународног поретка утемељеног на све већем броју независних и суверених територијалних јединица неизбјежно је отворио питања управо међународне сарадње између држава, односно кооперације субјеката међународног права. Први примјер свеобухватне координације и кооперације држава се десио закључењем Вестфалског мира 1648. године, којим је окончан тридесетогодишњи рат у Централној Европи и успостављен модерни секуларни Европски политички поредак који је свој темељ пронашао у националној држави.⁷ Почев од Вестфалског мира, преко Бечког конгреса 1815., Париске конференције 1856., Берлинског конгреса 1878. Хашких мировних конференција 1899. и 1907. године, па све до Париских мировних конференција 1919. године међународна сарадња између држава се, упркос великом броју ратних сукоба и избијању Првог свјетског рата, значајно интензивирала. Међутим, горенаведени догађаји били су *ad hoc* карактера и одржавани су периодично, према иницијативи појединих држава и по позиву што, заправо и може бити један од разлога који су условили велике оружане сукобе у првој половини XX вијека. Тек формирањем Друштва народа у Версају 1919. године добијамо први институционализовани оквир међудржавне сарадње, мада, без значајнијег успјеха.⁸ Успостављањем Организације

другим елементима државности (територија и државна власт), при чему посједују надлежност да своје држављане представљају у иностранству. Шире в. R. Portmann, *Legal Personality in International Law*, Cambridge University Press, 2010, 13 (превод М. Савић)

⁷ О овоме шире в. M. N Shaw, *International Law*, VII edition, Cambridge University Press, 2014. 931. (превод М. Савић)

⁸ Овдје дефинишемо Друштво народа као прву међународну организацију јавног карактера. Прије друштва народа формиран је Међународни комитет црвеног крста – *International Committee of the Red Cross*, још 1863. године, а затим су 1873. године успостављени Институт за међународно право – *Institut Droit International* и Асоцијација за међународно право – *International Law Association*. Ово су три најстарије међународне организације, које данас имају посебан статус, како у погледу међународноправног субјективитета, тако и у погледу дјелатности и чланства. Међутим, оне нису међувладине организације. Заправо, ријеч је о приватним међународним унијама (савезима) које су од посебног значаја за међувладине

уједињених нација 1945. године у Сан Франциску у међународном поретку се ствара општи међудржавни институционални оквир сталног карактера. Систем Организације уједињених нација обухвата и специјализоване агенције које су почеле ступати на међународну сцену у истом периоду. Ове агенције су у непосредној вези са ОУН и као такве представљају институције које су успостављене међудржавним споразумом, при чему посједују широке међународне надлежности у економским, социјалним, културним и другим областима које су дефинисане у оквиру дјелатности ОУН.⁹ Специјализоване агенције посједују могућност доношења обавезујућих одлука, при чему оне имају, посебно у практичном смислу велики утицај појединачно на државе. Најзначајније специјализоване агенције су Међународна организација рада – *International Labour Organisation*, Образовна, научна и културна организација УН – *UNESCO*, Свјетска здравствена организација – *World Health Organisation* и др.. Када је ријеч о економским агенцијама Свјетска банка је успостављена 1946. године, као резултат споразума на Конференцији у Бретон Вудсу (*Bretton Woods Conference*) 1944. године и она данас као специјализована агенција функционише у тијесној вези са Међународним монетарним фондом – *International Monetary Fund*.¹⁰ У сваком случају, велики је број међународних економских институција које су формиране после 1945. године.¹¹ Њихов утицај на међународни живот је из године у годину све већи, при чему се дјеловање ових агенција у јавности често критикује. Оптужбе се упућују у односу на економске реформе и кредитно задуживање које се намеће државама, те у погледу финансијске зависности која се ствара у систему Свјетске банке. Такође, рад ових институција се доводи у везу са спољном политиком Сједињених Америчких Држава, односно циљевима које ова моћна држава жели остварити (волунтаристички) на међународном плану.

активности. С друге стране, у истом периоду основан је низ јавних међународних унија. Међународна телеграфска унија – *International Telegraphic Union* формирана је 1865. године, а девет година касније установљена је Свјетска поштанска унија – *Universal Postal Union*, која се данас сматра за најстарију међународну организацију. Поштанска унија је прва формирала сталне органе организације и дефинисала периодични конференцијски рад, што је представљало корак напријед у односу на *ad hoc* сазивање (састајање) конференција које је доминирало у раду претходно наведених организација. Свјетска поштанска унија данас постоји као специјализована агенција ОУН.

⁹ Шире в. Повеља ОУН, члан, 57 и чланови 62 до 66. текст доступан у у В.Хаџи-Видановић и М. Милановић, *Међународно јавно право, збирка докумената*, Београд, 2005.

¹⁰ Еклатантан примјер повезаности ове двије организације можемо пронаћи у услову који предвиђа да држава, да би могла постати чланица Свјетске банке, мора прије тога постати члан Међународног монетарног фонда.

¹¹ О овоме шире в. А. F. Lowenfield, *International Economic Law*, II Edition, Oxford, 2008

Последња у низу економских организација универзалног карактера је Свјетска трговинска организација – *World Trade Organization*, формирана 1995. године.¹²

Такође, у истом периоду долази до формирања великог броја регионалних организација, као што су Савјет Европе, Арапска лига итд.¹³ Све ово потврђује чињеницу да је XX вијек, поред тога што је свједок свјетских ратова и непојмљивих разарања, истовремено и вијек међународне координације између држава и међународних организација.

Уз велики број фундаменталних проблема и изазова које је наметнуо међународни живот у другој половини XX вијека, међународне организације су у погледу стицања формалног међународноправног субјективитета доживјеле ренесансно потврђивање у оквиру међународне заједнице. Број међународних организација је значајно порастао, као и обим њихових дјелатности, циљева, уговорних обавеза и свакако чланства. Посебно је крупан искорак начињен у погледу легислативних аката (уговора закона) који су до данас закључени у оквиру међународних организација.¹⁴ Међутим, велике промјене у непосредној прошлости и реалитет првих деценија XXI вијека довели су до тектонских помјерања у оквиру међународноправног поретка. Ово се одразило, прије свега на статус државе, у погледу схватања државности и државноправног

¹² Свјетска трговинска организација броји 164 државе чланице. Босна и Херцеговина има статус владе-посматрача, као и Србија. Хрватска је чланица од 2000. године, а Црна Гора као наш трећи сусјед, од 2012. године. Подаци доступни на: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm, приступљено, септембра 2016. године

¹³ Савјет Европе је регионална међународна организација европских држава основана 1949. године у Лондону. Окупља све државе Европе, изузев Бјелорусије и Казахстана, које се налазе у посебном статусу. Арапска лига је регионална међународна организација формирана 1945. године у Каиру и окупља све арапске државе. Међутим, данас се налази у дубокој кризи због тренутне ситуације на Блиском истоку. Поред ове двије регионалне организације од изузетног међународног значаја можемо навести и: Организацију Америчких држава, која је формирана 1948. године и обухвата 35 америчких држава, Афричку унију која се сматра наследицом Организације за афричко јединство, успостављену 2002. године, али и друге регионалне организације у Азији и Океанији и сл.

¹⁴ Овдје мислимо на најзначајније конвенције које су израђене од стране посебних органа међународних организација и закључене, прије свега под окриљем Организације уједињених нација. Ове конвенције имају општеобавезујући карактер и представљају изворе општег међународног права – *ius cogens*. Међу ове конвенције можемо сврстати нпр. Бечку конвенцију о дипломатским односима, Бечку конвенцију о конзуларним односима, Бечку конвенцију о уговорном праву, Конвенцију о праву мора, Конвенцију о међународном цивилном ваздухопловству и др. Поред њих, од изузетног значаја су документи међународних регионалних организација, као што је нпр. Европска конвенција о људским правима и слободама Савјета Европе.

субјективитета у међународном праву, што је *implicite* створило последице у односу на схватања међународноправног субјективитета и субјективитета међународних организација. Питање међународноправног субјективитета у цјелости, тј. теоријска прекомпозиција квалитативног смисла субјектата међународног права данас је на небројене начине актуелизована. Такође, десиле су се и фактичке промјене у вези са статусом међународних организација. Све је већи број специфичних међународних институција. Координација између држава је на регионалном плану максимализована до те мјере да више није ријеч о међудржавној координацији, већ је у питању непосредна државна интеграција.¹⁵ С друге стране, број транснационалних организација као специфичних субјектата у међународноправном поретку је све већи, при чему и њихов утицај рапидно расте. Све горенаведено одређује нову димензију у погледу схватања, одређивања и практичног детерминисања статуса и субјективитета међународних организација.

2. ПРАВНИ СУБЈЕКТИВИТЕТ МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

2.1. Међународна организација као правно лице

Субјекти међународног права су сва лица (прије свега правна, а изузетно и физичка) која могу бити носиоци права и обавеза у међународноправном поретку. На првом мјесту то су државе и међународне организације. Међутим, поред ове двије категорије постоје и други специфични субјекти међународног права, при чему се субјективитет међународних организација, посматран појединачно у много чему разликује. Свакако, међународноправни статус међународних организација није једнообразан и разликује се од случаја до случаја. С тим у вези квалитет, природа и обим конкретног међународноправног субјективитета међународних организација није истовјетан и он се диференцира у различитим случајевима, односно зависи од специфичних, како конститутивних, тако и функционалних карактеристика самих организација. Тако нпр. међународноправни субјективитет ОУН и Савјета Европе разликује се (иако ове организације дијеле готово све конститутивне елементе) у погледу,

¹⁵ У том смислу Европска унија, иако посједује елементе међународне организације, данас заправо представља специфичан савез држава федералног, или пак, конфедералног карактера. О овоме шире в. Р. Д. Вукадиновић, *Право Европске уније*, Крагујевац, 2006, 79-103

дјелатности, циљева и чланства, што предодређује оквир њихових правних личности. С друге стране субјективитет, нпр. ОЕБС-а (OSCE) у односу на претходне двије организације се још значајније разликује, а када овоме додамо питања која се отварају у погледу међународноправног субјективитета Европске уније добијамо посебну димензију диференцирања на основу које можемо видјети колико је ово, уистину сложено питање. Све наведено потврђује чињеницу да је појам субјекта међународног права вишезначан и свакако динамичан посебно у погледу правне праксе у међународноправном поретку.

Правни субјективитет међународних организација може се детерминисати кроз више различитих аспеката. На првом мјесту, његово постојање се може утврдити кроз дјеловање међународних организација, тако што оне на основу споразума, конвенција и административних аката обезбјеђују формалноправне услове за настанак конкретних међународноправних односа. На другом мјесту, међународне организације кроз функционисање својих органа посједују самосталну вољу, различиту од простог збира воља држава чланица и оне предузимају конкретне акције у своје име, а не у име држава које су их основале.¹⁶ Надаље, правну природу међународних организација можемо утврдити посматрајући њене конститутивне елементе, односно елементе њене међународноправне личности. На основу овога се може утврдити постојање, односно непостојање правног лица организације у међународном праву. Под претпоставком да међународне организације утјелотворавају ове елементе, њихов правни субјективитет је *implicite* евидентан, јер формализацијом конститутивних елемената оне стичу правну и пословну способност, што значи да могу самостално у међународноправним односима учествовати као правна лица.

Међутим, природа и квалитет њиховог међународноправног субјективитета су специфични, а њихова правна личност у међународноправном поретку има одређена формалноправна ограничења. Истина, оне посједују правну и пословну способност као субјекти права, међутим, не обједињују процесну и деликтну способност у правом смислу те ријечи.¹⁷ Такође, формалноправна

¹⁶ Шире, в. Б. Кривокапић, цит. дј. 104

¹⁷ Организми који имају способност да буду носиоци одређених права и обавеза у међународноправном поретку могу се сматрати субјектима међународног права. Обично се одређују четири способности које граде структуру међународноправног субјективитета. То су: 1) правна способност, 2) пословна способност 3) процесна способност и 4) деликтна способност. Ово се на неким мјестима у литератури назива и принципом способности, или пак начелом четири способности. Шире в. М. Савић, *Међународно јавно право и његови субјекти* –

ограничења њихове правне и пословне способности одређују државе, односно оснивачки акти, које закључују државе, јер међународна организација ће имати обим дјелатности који је предвиђен актом о оснивању, а она може бити правно и пословно способна само у оквиру дјелатности које су јој повјерене. Ово значи да се правна способност међународних организација, те њихов статус правног лица одређује и детаљно регулише управо актом о оснивању. Ово се по правилу уграђује у одредбе статута, који је најчешће (иако представља посебан акт) саставни дио или анекс *in corpore* оснивачког уговора.

Међународна организација има посебан статус и у погледу, с једне стране унутрашњег (државног) правног поретка државе на чијој територији се налази њено сједиште, али и у погледу (појединачно) државноправних поредака њених чланица, и с друге стране према међународноправном поретку. Њен субјективитет мора бити јединствен да би се могао детерминисати. То значи да она мора бити једна правна личност, како у унутрашњем тако и у међународном праву уопште, а ово је изузетно сложено правно питање. Свакако, унутрашње законодавство државе на чијој се територији налази сједиште међународне организације садржи одредбе које регулишу односе међународне организације са државом домаћином. Према томе, међународна организација је субјект унутрашњег права, прво државе на чијој територији има сједиште, али и држава које она обједињује као своје чланице. Формалноправне појединости које се *a priori* одређују при формирању међународне организације јесу статус имовине и службеника, те обим имунитета и привилегија организације на територији сваке државе чланице.¹⁸ Ово су конкретни квалитети њене правне способности без којих она не би могла функционисати. С тим у вези се и дефинише изузеће међународне организације од државне

нека од теоријских одређења међународноправног субјективитета, Правна ријеч, год. X бр. 37/2013, 162

¹⁸ Када су Уједињене нације основане 1945. године подразумевало се да би требале посједовати статус правног лица, у складу са законима њених држава чланица.¹⁸ Таква субјективитет намегао се као предуслов за међународну организацију, која је претендовала да постане организација универзалног карактера. Основа за тако нешто свакако је разумљива. Неопходно је било да се прецизно дефинише њен капацитет за цијелисходно извршавање бројних практичних потреба и обавеза. Повеља ОУН је дефинисала ово питање само у начелу. Тако је чланом 104. предвиђено да „Организација ужива на територији сваког свог члана ону правну способност која јој је потребна да врши своје функције и постиже своје циљеве.“ Сличан функционални концепт, у члану 105. став 1. Повеље прихваћен је и у погледу привилегија и имунитета које би ОУН требале имати. На тај начин је принцип функционалне (правне) личности, као и функционалног имунитета установљен Повељом Уједињених нација. Шире в. *United Nations Documents*, доступно на <http://www.un.org/law/avl/> као и <http://treaties.un.org/> (приступљено октобра 2010.)

јурисдикције, тј. њена функционална неповредивост у односу на судске и извршне органе држава. Самим одређењем оваквог положаја међународне организације она стиче статус правног лица. Можемо примјетити да питање правне способности међународних организација није проблематично, јер га оне појединачно самим оснивањем стичу. Проблеми настају при одређењу њихове пословне способности, а у правној теорији је општеприхваћен факат да један организам (личност, јединка, ентитет) да би се могао сматрати правним лицем мора истовремено обједињавати како правну тако и пословну способност.¹⁹ Можемо закључити да није спорно питање међународне организације као правног лица у унутрашњем (државном) праву, јер она јесте, у том смислу субјект права. Међутим, као што смо већ раније рекли, питање међународне организације као правног лица у међународноправном поретку је изузетно сложено, при чему највише спорења има у погледу квалитета њеног међународноправног субјективитета и одређења њене пословне способности. У сваком случају међународне организације поред правне посједују и пословну способност у међународном праву, без обзира на све претходно отворене дилеме. Заправо, оне посједују конкретне способности као јединствене правне личности, на основу чега уживају специфичан правни субјективитет.²⁰ У погледу овога,

¹⁹ О овоме шире в. Р. Д. Лукић, Б. П. Кошутић, Д. М. Митровић, *Увод у право*, Београд, 1999, С. Савић, *Основе права*, Бања Лука 2005, М. Димитријевић, М. Симић, С. Ђорђевић, *Увод у право*, Крагујевац, 2006, Д. Врбан, *Држава и право*, Загреб, 2003, Н. Висковић, *Теорија државе и права*, Загреб, 2001.

²⁰ Наиме, да би се могли извршити уговори о набавкама, стицање имовине, те легално остварење приватних права пред националним судовима међународна организација, као што је то Организација уједињених нација, морала је посједовати статус правног лица. Принцип *функционалне личности* и, слиједом тога, *функционални имунитет* су на тај начин чврсто утемељени у оснивачки акт Уједињених нација. У члану 104. Повеље Уједињених нација регулисано је питање субјективитета и пословне способности Уједињених нација и то да „Организација ужива на територији сваког свог члана оне пословне способности које могу бити потребне за обављање њених функција и остваривање циљева организације“. Сличан функционални концепт је усвојен и у вези са питањем привилегија и имунитета које би Уједињене нације и представници те организације требали уживати. Тако, члан 105, став 1, прописује да “Организација ужива на територији сваког свог члана оне повластице и имунитете који су потребни за остваривање њених циљева.” Међутим, овакво апстрактно одређење питања правног субјективитета организације захтијевало је нормативну конкретизацију. Из тог разлога је и усвојена *Конвенција о привилегијама и имунитетима Уједињених нација*, позната и као Генерална – општа конвенција. Она прецизира карактер функционалне (правне) личности и имунитета Уједињених нација и садржи детаљне одредбе којима су дефинисане привилегије и имунитети службеника ОУН и представника држава чланица. Сматра се да конвенција има директну примјену у многим националним правним системима, те се често констатује да је ријеч о тзв. *self-executing* документу. Шире в. А. Reinisch, *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations*, Audiovisual Library of International Law, 2013, 2 и 3

*Конвенција о имунитетима и привилегијама Уједињених нација*²¹ која је усвојена 1946. године прецизно дефинише правни субјективитет ОУН и садржи детаљне одредбе о привилегијама и имунитетима које уживају званичници Уједињених нација и представници држава чланица. У члану 1, одјељак 1, дефинисан је *функционални субјективитет* (личност) Уједињених нација и то у форми правног лица, које ужива специфичне способности, а то су: „а.) способност уговарања, б.) способност да стиче и отуђује непокретну и покретну имовину; ц.) способност да покреће правне (судске) поступке.“²² Ова одредба појашњава могућности (надлежности) Уједињених нација на основу којих ова организација може да извршава послове, тј преузима права и обавезе из приватног права. На овом мјесту је дефинисан правни субјективитет Уједињених нација, и то субјективитет као правног лица.²³

2.2 Конститутивни елементи међународних организација

С обзиром на то да су међународне организације створене од стране држава и то њиховим формалним одлукама, односно вољом која је уграђена у конститутивне инструменте, њихова природа, статус и надлежност – дјелатност, на првом мјесту зависи од садржине и одређења конститутивних елемената, на основу којих су и успостављене.²⁴ На овом мјесту ћемо формулисати основне, тј. конститутивне елементе које један овако створен организам мора посједовати, а да би га могли сматрати међународном организацијом и субјектом међународног права. Међутим, конститутивни елементи међународних организација у теорији међународног права нису класификовани на јединствен начин. Они представљају основне заједничке квалитете међународних организација, њихову јединствену структуру општег карактера. Одређујући конститутивне елементе међународних организација и анализирајући њихову суштину, заправо

²¹ *Конвенција о имунитетима и привилегијама Уједињених нација* усвојена је 1946. године. У литератури је дефинисана и као Генерална - Општа конвенција. Шире в. *United Nations Documents, Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations* текст доступан на: <http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>, приступљено у септембру 2016. године.

²² Шире в. интернет, *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations*, доступно на [http://www.unog.ch/80256EDD006B8954%28httpAssets%29/C8297DB1DE8566F2C1256F2600348A73/\\$file/Convention%20P%20&%20I%20%281946%29%20-%20E.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954%28httpAssets%29/C8297DB1DE8566F2C1256F2600348A73/$file/Convention%20P%20&%20I%20%281946%29%20-%20E.pdf) (приступљено октобра 2010.) као и интернет, доступно на <http://treaties.un.org/> (приступљено октобра 2010.)

²³ М. Савић, *Дипломатско-конзуларно право и међународноправни поредак*, Бања Лука, 2016, 152

²⁴ Шире в. М. N. Shaw, 944

утврђујемо правну природу, статус и обим међународноправног субјективитета организација појединачно што *per se* представља изузетан задатак. То и јесте један од главних разлога због којих међународноправна теорија не познаје јединствену класификацију ових појмова и њихових значења. Ми ћемо се, на овом мјесту позабавити питањима одређења конститутивних елемената међународних организација у погледу савременог међународног права. Ово значи да ћемо истакнути елементе који су од посебног значаја за актуелна питања међународноправног субјективитета међународних организација.

1) Државе: Из које год перспективе посматрамо, основни судионик (актер, учесник, фактор) у процесу настанка међународних организација јесте држава, прецизније речено три или више држава, које истовремено представљају активне – стваралачке субјекте удруживања, при чему само удруживање за резултат има стварање (конституисање) међународне организације. То значи да је њихова природа међудржавна и да су оне прије свега инструмент, односно оквир за добровољну сарадњу држава, у конкретном случају оснивача.²⁵ Иако данас процес формирања међународних организација не можемо посматрати на овако упрошћен начин, оне су и у XXI вијеку (када имамо у виду међувладине, јавне организације) фактички подложне, у складу са процедурама, утицају држава чланица. Оне представљају институционални оквир за међудржавну координацију, што их у том смислу, упућује на државе чланице. Природа, статус и надлежност формиране међународне организације, прије свега зависи од конститутивних одредаба и инструмената на основу којих је она сама успостављена од стране држава.²⁶ Све горенаведено указује на значај релације држава–међународна организација, при чему је потребно нагласити да међународне организације у овој релацији, ипак заузимају аутономну позицију.

Према томе, државе су први конститутивни елемент међународних организација. Повезаност држава и међународних организација, односно државе-чланице и међународне организације је очигледна, при чему она има двоструку димензију и огледа се у међусобној условљености и зависности. С једне стране међународне организације, с обзиром на то да су формиране од стране држава, немају независну вољу, при чему самостално могу иступати само у

²⁵ Шире в. С. Аврамов - М. Крећа, цит. дј., 171

²⁶ М. N. Shaw, цит., дј. 944

оквиру надлежности које су им повјерене оснивачким актом од стране држава. Државе учествују у раду тијела и специјализованих органа међународних организација чији је крајњи резултат доношење обавезујућих одлука, док међународне организације уживају мандат за осигурање и провођење тих одлука које одражавају политичку моћ и вољу чланица. С друге стране, државе су те које су се обавезале, оснивањем, или приступањем организацији на поштивање норми које су уграђене у конкретни међународни уговор, на основу кога је иста и формирана. Заправо, државе су добровољно, оснивањем или приступањем организацији извршиле самоограничење одређених права, преузевши конкретне обавезе садржане у оснивачком уговору. Овај процес самоограничавања је дефинисан на основу мултилатералног уговорног односа између држава који је закључен добровољно.

2) Оснивачки уговор: Управо добровољно закључен међународни уговор мултилатералног карактера представља други конститутивни елемент без ког међународна организација не би могла уопште постојати. Овај међународни уговор представља инструмент оснивања међународне организације. Њиме су утврђене најбитније појединости у вези са међународном организацијом, као што су органи, тј. тијела организације, разлози за успостављање, циљеви, област дјелатности, надлежности, начин рјешавања спорова између држава чланица, процедуре приступања, права и дужности чланица итд. У међународноправној пракси, најчешће у интегрални састав овог међународног уговора улази и статут организације (понекад је ријеч и о јединственом документу) и он је уједно и правна претпоставка заживљавања међународне организације. У фактичком смислу претпоставка се огледа у функционисању и раду успостављених органа међународне организације. Како се ради о међународном уговору конститутивног карактера, неки теоретичари га дефинишу и као устав међународне организације.

У сваком случају, основне дилеме које се намећу у погледу уговорног поријекла међународноправног субјективитета међународних организација можемо сублимирати у два питања; Да ли то значи да су оне искључиво плод међународног уговарања, или постоји још нека друга димензија њиховог субјективитета? Да ли субјективитет међународних организација представља просту акумулацију воље држава која је изражена у процесу уговарања? Дјелимичне одговоре на ова питања смо већ дали, а потпуно разрјешење ове дилеме ћемо дати у закључним разматрањима. Међутим, на овом мјесту морамо нагласити да уговорно поријекло

међународних организација није од толиког значаја, у контексту одређења њиховог међународноправног субјективитета, колико је специфично у погледу њиховог фактичког (прије свега политичког) статуса и односа према државама. Одговор на друго питање, за нас је просто – субјективитет међународних организација не представља акумулацију воље држава, он подразумева аутономију воље, иако ограничену, а која се непосредно манифестује у међународноправним односима.

У институционалном смислу, међународне организације се оснивају ради обезбјеђивања континуиране сарадње између држава.²⁷ Без обзира на разлике које постоје међу њима „међународне организације су створене да помогну чланицама да се баве питањима којим сваки члан не може да се бави у сувереној изолацији.“²⁸ Управо природа, начин формирања и надлежности међународних организација не одражавају сопственост организације као такве, већ се дефинишу у складу са вољом држава, које теже ка остварењу специфичних заједничких циљева. Међународне организације одражавају противрјечности заједнице држава, али и њихово релативно јединство, при чему представљају одраз демократизације друштва у свјетским размјерама.

3) Органи: Можемо закључити да органи међународне организације представљају трећи елемент који институционално материјализује међународну организацију, те усвојене одлуке организације спроводи у живот. Надлежност органа међународне организације, у оквиру које они врше своју дјелатност, искључиво је функционална, без територијалне, или пак, персоналне димензије, при чему и сама међународна организација, као субјект међународног права, ужива тај статус као синтетички дериват путем којег државе чланице остварују заједничке интересе. „Међународне организације нису супстрат држава, него тела преко којих се остварују заједнички циљеви више држава, оне не апсорбују комплетно личност државе, него се кроз њихову свеопшту сарадњу, њихово деловање *in corpore*, организација појављује као засебна личност.“²⁹ Међународне организације, у правилу имају главне, основне органе који се могу сматрати њеним, како формалним, тако и фактичким стубом. У зависности од природе саме организације, ови органи могу бити административног, извршног, пленарног, савјетодавног, или пак

²⁷ Шире в. О. Рачић - В. Димитријевић, цит. дј.

²⁸ N.M. Blikker и R.A. Wessel, *Updating International Organisations*, International Organisations Law Review, бр. 2. 2005, 2 (превод М. Савић)

²⁹ С. Аврамов - М. Крећа, цит. дј., 171

судског карактера. Како је то пракса показала, свака међународна организација посједује најмање три главна органа. Тако Организација уједињених нација данас има пет главних органа, то су: 1) *Генерална скупштина*, која представља пленарни орган у чијем раду учествују равноправно све државе чланице и сматра се неформалним квази-легислативним органом; 2) *Савјет безбједности*, као извршни орган који броји 15 чланова³⁰ 3) *Генерални секретаријат* на челу с *Генералним секретаром* који представља највише административно тијело ОУН, стара се о раду органа и процедурама, представља организацију у међународном праву итд. 4) *Међународни суд правде* је судски орган задужен за рјешавање међународноправних спорова и тумачење међународног права, и 5) *Економски и социјални савјет* представља посебан орган који се бави међународним питањима економске сарадње и социјалног развоја. Овај орган је доживио значајне реформе деведесетих година прошлог вијека. Старатељски савјет (у Повељи утврђен као шести главни орган), надлежан за управљање над посебним територијама, а које су биле у процесу стицања државности је, по испуњењу својих циљева, суспендовао све своје послове 1994. године.³¹ Савјет Европе и Организација америчких држава имају сличну организациону структуру.³²

Из тог разлога се међународним организацијама, без дилеме дефинише међународноправни субјективитет. Међутим, у теорији међународног права оне се дефинишу као специфични субјекти међународног права. Тако је најчешће присутна одредница међународних организација као деривативних субјеката међународног права. С обзиром да државе закључењем оснивачког уговора, заправо стварају (новог) субјекта међународног права, оне *a priori* утврђују и област дјеловања у зависности од природе удруживања, чиме се, најчешће предодређује и сама врста међународне организације.

4) Дјелатност: Област дјеловања, тј. дјелатност међународних организација је у блиској вези са циљевима и представља четврти

³⁰ Од укупног броја, пет је сталних чланица, то су: Сједињене Америчке Државе, Кина, Русија, Велика Британија и Француска. Оне имају посебан статус и право вета при доношењу аката које Савјет безбједности разматра.

³¹ Шире в. исто

³² Савјет Европе као међународна регионална организација има шест главних органа и то: 1) Парламентарну скупштину, 2) Министарски савјет, 3) Конгрес локалних и регионалних власти, 4) Генералног секретара и секретаријат, 5) Комесара за људска права и 6) Европски суд за људска права. Организација Америчких држава обједињује 1) Генералну скупштину, 2) Савјет министара спољних послова, 3) Интерамерички судски комитет, 4) Интерамеричку комисију за људска права и 5) Генерални секретаријат као своје главне органе. В. интернет, доступно на: <http://www.coe.int/en/> као и http://www.oas.org/en/about/our_structure.asp приступљено септембра 2016.

конститутивни елемент који одређује међународну организацију. Дјелатност међународне организације, као што смо већ рекли, утврђује се оснивачким уговором. Државе оснивачи дефинишу циљеве, фундаменталне оквире за дјеловање и надлежности међународне организације. Свакако, намјере држава оснивача су од пресудног значаја, јер државе које закључују оснивачки акт, формирајући саму организацију, детерминишу и дјелатности међународне организације. На основу дефинисаних циљева, предвиђене су и дјелатности међународних организација, на основу чега се *implicite* може извести закључак о постојању или не постојању међународноправног субјективитета одређене организације.

5) Статут: Поред међународног уговора, неопходно је да на снагу ступи и статут организације који представља пети елемент међународне организације. Овај документ се, прије свега односи на стицање правног субјективитета међународне организације. Њиме се дефинише оквир пословне способности организације. Поред оснивачког акта који представља фундамент правне способности међународне организације он затвара цјеловитост њене правне личности. Слиједом тога, овај акт међународној организацији не само да дефинише стицање својства правног лица, већ и потврђује и специфично право на закључивање међународних уговора, систем привилегија и имунитета представника држава чланица, као и саме међународне организације и њених службеника. Статутом се најчешће одређују и процедуре и начин одлучивања као и додатне надлежности органа организације.

6) Аутономија – статус: Међународна организација као субјект међународног права, у границама своје надлежности, као што смо већ рекли, посједује сопствену, аутономну вољу која се разликује од партикуларне воље државе, при чему је непосредно одговорна за своје акте, извршене акције и предузета дјела. Ово *implicite* детерминише међународноправни субјективитет, односно правну личност међународних организација. Аутономија, кумулативно са претходно наведеним елементима заокружује међународноправни субјективитет међународних организација. Само посједовање аутономије, у формалном смислу, подразумијева правни капацитет на основу којег међународна организација може имати способност преузимања права и обавеза у међународноправним односима, што је непосредно одређује као субјекта међународног права. Све ово потврђује јединство правне и пословне способности коју она мора посједовати да би била правно лице у међународном праву. Међутим, међународна организација своју аутономију ужива у оквиру надлежности која је дефинисана одредбама

уговора о оснивању и она их врши у складу са тим нормама, тј. у оквиру уговором предвиђених граница. Сада се враћамо на почетак, у погледу уговорног поријекла међународних организација. Истина је да она изван ток оквира губи свој правни капацитет. Међутим на основу својих конститутивних елемената унутар оквира који је дефинисан уговором о оснивању међународна организација има правну и пословну способност. Она је субјект међународног права чија је правна личност потпуна, али уоквирена њеним конститутивним елементима. Значајно је још нагласити да се међународне организације финансирају на основу финансијског учешћа држава чланица, које се одређује према посебно утврђеним критеријумима и, на првом мјесту, економским могућностима сваке земље појединачно. Све претходно наведено чини међународну организацију посебном правном личношћу, али је истовремено одређује и као непотпуно аутономног субјекта у систему међународних односа, односно ограничава њену политичку аутономију.³³ Међутим, у овом раду се нећемо конкретније бавити питањем самосталности међународних организација у политичком смислу.

2.3. Класификација међународних организација

Међународне организације можемо класификовати према великом броју критеријума – према начину успостављања, чланству, дјелатностима, географском подручју, органима, циљевима итд. Број међународних организација расте, а с њим и разлике у циљевима и интересима оснивања, дјелатностима, структури чланства и надлежностима органа, што општу класификацију међународних организација отежава. Међу ауторима не постоји сагласност у погледу класификације и одређења врста међународних организација, а с обзиром на то да се у овом раду нећемо конкретније бавити овим питањима извршићемо подјелу према општеприхваћеним параметрима. Тако се према предмету, дјелатности и обиму надлежности, међународне организације могу подијелити на 1.) *опште и специјализоване*; зависно од степена организованости и обима овлаштења, на 2.) *координирајуће и наднационалне*, затим, у зависности од подручја дјеловања дијелимо их на 3.) *универзалне и регионалне*; према природи чланова на 4.) *међувладине (јавне) и*

³³Тако, прекорачење правних оквира, који су одређени уговором о оснивању и одредбама статута доводи организацију на противправни терен, док прекорачење политичких ограничења изазива кризу организације, што најбоље потврђује садашње стање у Уједињеним нацијама. Шире. в. С. Аврамов - М. Крећа, цит. дј., 172

невладине; на основу степена отворености при приступању, међународне организације могу бити 5.) *отворене и затворене*; међународне организације према трајности дјеловања можемо подијелити на 6.) *сталне и привремене*. У смислу међународноправног субјективитета и одређења правне природе најзначајнија подјела је на међународне владине (јавне) и међународне невладине организације.³⁴ Ова подјела је још значајнија јер међународне јавне организације обухватају простор интернационалног међународног координисања, а невладине транснационалног дјеловања. Такође, број ових других данас премашује више хиљада и њихов утицај како на државе, тако и на међународне владине организације, све је снажнији.

3. ЗАКЉУЧАК

Данас су међународне организације постале незамјењиве. У свијету глобализације оне омогућавају сарадњу која превазилази државне границе. Када је, конкретно, ријеч о правном субјективитету међународних организација, можемо рећи да дуго времена у правној теорији нису била усаглашена стајалишта, „нарочито у појединостима, о томе јесу ли уопће, у којој су мјери и које су међународне организације субјекти међународног права. Писци који су међународну особност поистовјећивали са својствима државе која има териториј, становништво и суверену власт, долазили су до закључка да међународне организације нису посебни субјекти међународног права. Они су сматрали да су оне творевине суверених држава, а воља тих организација по њима је воља њихових држава чланица.“³⁵ Заправо, статус међународних организација је, овако схваћен подразумијевао просту форму, односно оквир међудржавне сарадње у коме су оне заузимале административну, или пак, посредничку улогу. Закључак је да за овакву артикулацију воља држава није потребан посебан правни субјективитет међународних организација. Можемо теоријски примјетити да је овдје ријеч о волунтаристичком приступу, чији протагонисти су наглашавали недостатак (државотворних)

³⁴ Такође, у литератури се могу пронаћи и термини као што су међудржавне организације, међународне јавне организације, међународне институције, или само међународне организације, док се у случају међународних невладиних, користи и формулација транснационалне организације. Прве је најпрецизније дефинисати међународним јавним, или пак само међународним организацијама. Свакако, постоје значајне разлике међу невладиним, приватним, транснационалним организацијама и др., а оне се, опет разликују од других сличних субјеката међународног права. У вези овога, шире в. Б. Кривокапић, *Актуелни проблеми међународног права*, Београд, 2011, 103

³⁵ Исто, 421

конститутивних елемената (територија, становништво, власт), затим формалноправну инсуфицијенцију оснивачког акта – међународне организације немају устав, непостојање хијерархијске организације и др. као основ за негирање правног субјективитета међународних организација. Међутим, иако је истина да оне не посједују ове квалитете, посебно не у погледу појма државности, статус међународних организација је много сложенији од простог збира партикуларних воља држава чланица. Поред овога, критеријум државности, с обзиром на актуелну динамику међународноправног поретка не може се узети у обзир као фундаментални доказ субјективитета специфичних субјеката међународног права – оних субјеката који нису државе. Државност јесте ексклузивитет држава, на основу којег оне потврђују своју сувереност, међутим, међународно право је одавно прерасло чисти међудржавни концепт. Међународноправни волунтаризам је у многим сферама уступио мјесто објективизму и концепт правне личности је, слиједом тога постао много шири појам од индивидуално признате државе, у складу са потврдом субјективитета заснованог на суверенитету и правног поретка власти – *ius imperii*.

Надаље, међународне организације посједују правну и пословну способност и то према дефиницији да „...су субјекти међународног права носиоци међународних права и обавеза, који непосредно остварују своја права у међународним односима и непосредно су одговорни за неизвршење својих међународноправних обавеза...”³⁶ Изведена тврдња се односи, подједнако, на државе и међународне организације као субјекте међународног права и стога је небитно који је правни основ, тј. из чега се изводи међународноправни субјективитет међународних организација.³⁷ Међународне организације су и формално добиле статус правних лица.

Видљиво је да међународне организације посједују посебан међународноправни субјективитет који се разликује од субјективитета који се одређује у (унутар)државном праву. На првом мјесту субјективитет међународне организације зависи од намјере држава које закључују оснивачки акт, формирајући саму организацију. У случају да државе имају намјеру да утврде постојање међународноправног субјективитета конкретне организације оне могу то уградити у оснивачки акт. Ипак, чешћи је случај да се на основу дефинисаних циљева, предвиђене дјелатности и сврхе може извести закључак о

³⁶ Исто, 45

³⁷ Исто, 99

постојању међународноправног субјективитета организације. Тако је нпр. Међународни суд правде утврдио у Савјетодавном мишљењу³⁸ из 1949. године постојање међународноправног субјективитета ОУН, наглашавајући да је правна личност Организације уједињених нација факат који је неопходан због капацитета који је потребан за остварење циљева и принципа наведених у Повељи ОУН. Ово значи да се међународноправни субјективитет непосредно подразумејева и то на основу дјелатности, надлежности и права која су повјерена међународној организацији. Суд је такође нагласио да се мора прихватити чињеница да су чланице ОУН, повјеравајући им одређене функције, са пропратним дужностима и одговорностима обукле ОУН у надлежности потребне за омогућавање ових функција које се требају ефикасно упражњавати.³⁹

Нема сумње да међународне организације представљају правне личности у међународном праву. Њихова улога унутар међународноправног поретка, упркос кризи у којој се међународно право данас налази, све више добија на значају. Чињеница да организације посједују међународноправни субјективитет подразумејева да су оне субјект међународног права и да су способне да, иступајући са међународним захтјевима, преузимају у своје име права и обавезе у међународноправним односима.

ЛИТЕРАТУРА

1. F. Lowenfield, *International Economic Law*, II Edition, Oxford, 2008
2. I. Reinisch, *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations*, Audiovisual Library of International Law, 2013
3. J. E. Alvarez, *International Organizations as Law-Makers*, Oxford 2005
4. M. N. Shaw, *International Law*, VII Edition, Cambridge University Press, 2014
5. R. Portmann, *Legal Personality in International Law*, Cambridge University Press, 2010
6. Б. Кривокапић, *Актуелни проблеми међународног права*, Београд, 2011

³⁸ Ријеч је о савјетодавном мишљењу у случају *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations case*. Шире в. ICJ Reports, 1949. 174. 16 AD 318. доступно на: <http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf> приступљено, августа 2016.

³⁹ Шире в. исто, 179.

7. В. Димитријевић - Р. Стојановић, *Међународни односи*, Београд, 1996
8. В. Ђ. Деган, *Међународно право*, Ријека, 2000
9. В. Хаци-Видановић и М. Милановић, *Међународно јавно право, збирка докумената*, Београд, 2005
10. С. Царић - Ј. Вилус - С. Шогоров, *Међународно привредно право*, Београд, 2000
11. Д. Врбан, *Држава и право*, Загреб, 2003
12. М. Димитријевић, М. Симић, С. Ђорђевић, *Увод у право*, Крагујевац, 2006
13. М. Савић, *Дипломатско-конзуларно право и међународноправни поредак*, Комесграфика, Бања Лука, 2016
14. М. Савић, *Међународно јавно право и његови субјекти – нека од теоријских одређења међународноправног субјективитета*, Правна ријеч, год. X бр. 37/2013
15. Н. Висковић, *Теорија државе и права*, Загреб, 2001
16. О. Рачић - В. Димитријевић, *Међународне организације*, Београд, 1988
17. Р. Д. Вукадиновић, *Право Европске уније*, Крагујевац, 2006
18. Р. Д. Лукић, Б. П. Кошутић, Д. М. Митровић, *Увод у право*, Београд, 1999
19. С. Аврамов, *Тридесет година после Јалте*, Анали ПФ у Београду, V- VI 1974
20. С. Савић, *Основе права*, Комесграфика, Бања Лука, 2005
21. С. Аврамов - М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд, 2008
22. N. M. Blikker - R. A. Wessel, *Updating International Organisations*, *International Organisations Law Review*, бр. 2. 2005
23. ICJ Reports, 1949, *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations case*.
24. UN Documents Collection, 1946, *Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations*

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

1. <http://treaties.un.org/>
2. <http://www.coe.int/en/>
3. <http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf>
4. http://www.oas.org/en/about/our_structure.asp
5. http://www.oas.org/en/about/our_structure.asp
6. <http://www.un.org/en/ethics/pdf/convention.pdf>
7. <http://www.un.org/law/avl/>